

ОБРАЗОВАНИЕ В УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ „ДЕТЕ – СРЕДА“

Стоянова, М. (2020). *Образование в устойчиво развитие и взаимодействие „дете – среда“* София: Авангард принт. ISBN 978-954-337-408-3

Юлия Дончева

Русенски университет „Ангел Кънчев“

На вниманието на българската научна общност е новоизлязлата монография „Образование в устойчиво развитие и взаимодействие „дете – среда“ на гл. ас. д-р Магдалена Димитрова Стоянова от Факултета по науки за образованието и изкуствата, СУ „Св. Климент Охридски“.

Монографията е основно изследване на приоритетите за устойчиво развитие в образованието в подготовката на студентите в бакалавърска и в магистърска степен, в квалификацията на учителите и отразява участието на автора в проектно обучение в периода 2018 – 2020 година по проблема.

Актуалността ѝ се обуславя от фактите, че природонаучните компетенции като представи, умения и отношения **чрез допълнителните дейности на организиране на интеракцията „дете – среда“** не са проучени експериментално и не се предпоставят в изследователски модели за образование в устойчиво развитие. **Комплексността на връзката „компетентност – компетенция“, като система за институционално реализиране на образование в устойчиво развитие (ОУР), също не е апробирана в тематично-съдържателен план.**

Научният труд съдържа теоретична обосновка на концепции и изследвания, на документи и стандарти, които имат отношение към актуалния дебат

относно устойчивото развитие още от предучилищното детство, като част от по-широк размисъл, започнал през март 2017 г. с Бялата книга за бъдещето на Европа. Поставен е акцент върху Наредба № 13 за екологичното образование, където ясно и отчетливо са зададени образователни ядра, укрепващи амбициите за устойчивост във взаимодействието „дете – среда“ в свободните и допълнителните дейности на институциите. Структуриран е в: увод, шест глави, заключение и изводи, използвана литература и приложения с обем от 262 страници.

Изследователската цел „да се разработи и апробира иновативен модел за образование в устойчиво развитие (ОУР) и педагогически технологии за взаимодействие „дете – среда“ се свързва с основни природонаучни компетенции, подготвени като умения в периода на детството.

Авторката формулира три изследователски предположения.

Предполага се, че разработването и прилагането на интерактивен модел за образование в устойчиво развитие (ОУР) чрез допълнителните дейности, организиран въз основа на компетентностния и на рефлексивния подход, усъвършенства взаимодействието „дете – среда“.

Предполага се, че апробираният интерактивен модел отразява положителното факторно влияние на структурираните съдържателни области и използваните проектни форми на интеракция „дете – среда“.

Предполага се, че проектното обучение на учителите влияе върху нагласите им за реализирането на ОУР чрез обучителни теми за учители и за деца и примерни методически насоки.

Трите изследователски хипотези се доказват при: проучване на насочеността на педагозите за целите, съдържанието и организацията на интерактивен модел за ОУР, практическото му апробиране и необходимостта от методическа подготовка на бакалаври и магистри в педагогика на взаимодействие „дете – среда“; структуриране на ключови съдържателни области за опознаването на природния свят при въвеждане на модели за устойчиво развитие в образованието; представяне в модела на ОУР на интерактивни форми и методи за самостоятелната откривателска дейност в природата при взаимодействие между възрастни и деца; осигуряване на добри практики в институционален план, които да предложат на педагозите положителен опит в национален план за ново реализиране на ОУР във взаимодействието „дете – среда“.

Читателите ще намерят отговори на редица **актуални въпроси**, като на пример:

– Какви са европейските тенденции на ОУР в документацията и как съответстват на Наредба № 13 за ГЗЕИО?

– Какви са същността и целите на интерактивния модел на ОУР, реализиран експериментално в системата на образователните институции в допълнителните форми?

– Кой подход се използва в концепцията на модела на ОУР в настоящия труд?

– Какво е съотношението на предпочитанията на педагозите за функциите на образователната стратегия и програмната система относно приоритетите на допълнителните дейности по ОУР?

– Как целите на ОУР влияят на насочеността на педагози и на деца за интеракция на „дете – среда“?

– Какво е значението на квалификацията на учителите в модела на ОУР за изграждането на природонаучните компетенции?

– Как учителите подпомагат изграждането на природонаучните компетенции на подрастващите в модела за ОУР в допълнителните дейности на интеракция „дете – среда“?

– Как влияе моделът на ОУР за усъвършенстването на интерактивните форми и методи във взаимодействието „дете – среда“?

– Какво ключово съдържание от тематични области е в позитивен интерес спрямо ОУР и интеракцията „дете – среда“?

– Какви са резултатите от факторите, влияещи върху реализирането на модела за ОУР в сравнителен план?

Практическата значимост на труда за учителите в предучилищния сектор са методическите насоки по седем тематични области, всяка от които съдържа от две до четири примерни теми и 15 предложени технологии за организирането на детски проект в допълнителните дейности на детската градина, засягащи проблемите на устойчивото развитие по Наредба 13 за ГЗЕИО, 2016.

Основните съдържателни тематични области/полета, представени в глава четвърта, са: *Биоразнообразие (Растения и Животни), Климат (сезонни промени), Почва, Вода, Естествени ресурси, Енергия, Кръговрат и системи*.

Второстепенните теми, които се обвързват и се коментират интегрирано с основните, са: *Бъдеще, Културно многообразие, Мир, Човешко достойнство, Качество на живот, Хранене и хранителни средства, Консумиране*.

Всички теми се свързват с четири основни компетентности и конкретизирани дванадесет компетенции за тяхното тематично осигуряване, подчинени на детското откривателство, на творческото създаване и трансформиране в условията на интерактивни игри и на други организационни форми.

В резултат на апробирането им в седемнадесет детски градини се доказва, че:

Проследените стойности за корелация потвърждават статистически, че моделът за ОУР, отразен в монографията, се възприема в значими позитивни зависимости от педагозите като целесъобразни за интеракцията „дете – среда“, видно от близките стойности на коефициенти със значими параметри (над 0,40 при 1% – значима връзка).

Съществуват различни модели за установяването на отношение към ОУР в единство с взаимодействието „дете – среда“ сред учителите, а именно:

Квалификацията на учителите е важно да обхваща проблемите на устойчивото развитие като най-съществена перспектива в европейската стратегия до 2030 за европейски ориентирано образование. Позитивна инициатива на външни партньори в лицето на НДЕФ и НЦКПС, МОН с преподавателите от СУ „Св. Климент Охридски“ е по изпълнението на проекта ТИСА за образователни институции в цялата страна, включително и за предучилищното образование в 39 детски градини и подготвителни групи в училище.

Приложеният модел за ОУР води до следните компетентности: *придобиване на представи и систематизиране на знания; планиране и действие; преживяване и демонстриране на чувства; рефлексивно и самооценяване*. Сред факторното тегло на компетентностите тези за представи и за систематизиране на знания (0,92) и тяхното съпреживяване и демонстриране (0,91) са водещи. Компетентностите за планиране и действие (0,89) и рефлексивно/самооценяване (0,85) са важни в системата на комплексните компетентности в ОУР. Те обвързват конкретни компетенции, свързани с информация в природонаучен план със социалните компетенции и с емоционалната интелигентност в съответствие със „Стратегия 2030“.

За целта на модела в настоящото монографично изследване за ОУР се трансформират или създават подобрения на образователните пространства в институцията, създават се нови игрови и експериментални пространства, което също е положителна добра практика.

EDUCATION IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND INTERACTION “CHILD – ENVIRONMENT”

Stoianova, M. (2020). *Education in sustainable development and interaction “child – environment”*, Sofia: Avangard print,
ISBN 978-954-337-408-3

✉ **Dr. Julia Doncheva, Assoc. Prof.**

ORCID iD: 0000-0003-3148-3220

Web of Science Researcher ID: U-9513-2019

РИИД ID: 964053

Department of Pedagogy, Psychology and History

Faculty of Natural Science and Education

„Angel Kanchev“ University of Ruse

Ruse, Bulgaria

E-mail: jdoncheva@uni-ruse.bg